

UVOD

Evropa je kroz historiju ljudskog društva predstavljala centar razvoja svjetske kulture i presudno uticala na globalni razvoj svijeta.

Zbog značaja koji je ispoljavala u razvoju svjetske civilizacije, Evropa je često bila poprište mnogobrojnih ratnih, pa i najvećih sukoba u historiji ljudskog društva. „Od 1480. do 1941. godine u Evropi je zabilježeno 2400, a izvan Evrope 359 ratnih sukoba“¹. Dva svjetska rata započeta su i sa najvećim brojem ratnih operacija okončana u Evropi. Evropa nije pošteđena ratnih sukoba ni nakon Drugog svjetskog rata, ratnim dejstvima na Kipru i prostoru bivše Jugoslavije.

Stubovi civilizacijskog razvoja Evrope su, grčka i rimska humanistička filozofija i zajedničke duhovne vrijednosti koje, nažalost, nisu uvijek bile prepreka sprečavanju sukoba.

Iako je Evropa, historijski gledano, kontinent konflikata, te kontinent nacionalnih država, na evropskom prostoru su nastajale i razvijale se ideje o ujedinjenju nacija i prije nastanka nezavisnih nacionalnih država. Prva ideja „za mirno ujedinjavanje, kroz saradnju i jednakost članstva“², došla je 1851. godine od francuskog književnika i filozofa, Viktora Igoa, začetnika pacifizma.

Prekretnica u povezivanju nacija u Evropi dogodila se nakon završetka Drugog svjetskog rata, kada je francuski ministar inostranih poslova Robert Šuman, na jednoj konferenciji 9. maja, 1946. godine, prvi put izašao sa idejom o ujedinjenoj Evropi. Povodom tog događaja se deveti maj danas obilježava kao Dan Evrope. Bivši britanski premijer, Winston Čerčil, je početkom pedesetih godina 20. vijeka, po uzoru na SAD, isticao ideju o stvaranju sjedinjenih evropskih država.

Povezivanje evropskih država i ujedinjenje nacija Evrope, konkretizovano je, prije svega, na planu ljudskih prava, osnivanjem Savjeta/Vijeća Evrope, potpisivanjem Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, a kasnije u ekonomskom povezivanju u drugim oblastima saradnje,

---

¹ Kukić, Slavo, Sociologija, Publishing, Sarajevo, 2003. godine, str.125

² Zečević, Slobodan, Evropska unija, Beograd, 2000. godine

iz kojih je nastala Evropska unija (EU), danas najmoćnija regionalna organizacija svijeta.

Dakle, može se, uslovno, zaključiti, da su ljudska prava i slobode ugrađena u temelje nastanka Savjeta/Vijeća Evrope i EU. Promoviranje ljudskih prava, parlamentarne demokratije i vladavine prava, vrijednosti su koje u svojim ciljevima ostvaruju navedene evropske organizacije.

Ljudska prava su prava koja ima svako, samom činjenicom da je ljudsko biće. Ljudska prava pripadaju svakom ljudskom biću, bez obzira na moguće razlike koje među njima postoje, pa su ona univerzalna i neotuđiva.

Ljudska prava su i moralna prava, jer pripadaju ljudima, bez obzira da li im se prizanju domaćim ustavima i zakonima, obzirom da su garantirana međunarodnim pravom o ljudskim pravima.

U historijskom razvoju ljudskih prava, mogu se izdvojiti četiri generacije ljudskih prava i sloboda: **prva generacija** obuhvata lična prava i slobode, historijski i najstarija generacija, kao što su, pravo na život, pravo na slobodu, zabrana mučenja, sloboda kretanja i naseljavanja, pravo na pravično suđenje, zabrana diskriminacije i dr. **Drugoju generaciji** ljudskih prava i sloboda pripadaju politička prava, kao što su, sloboda govora, sloboda udruživanja, pravo na mirno okupljanje, biračko pravo, prava manjina i dr. **Treću generaciju** predstavljaju socijalna i ekonomska prava, te kulturne slobode i prava, kao što su: pravo na vlasništvo, pravo na rad, pravo na socijalnu sigurnost, pravo na obrazovanje, sloboda naučnog i umjetničkog stvaralaštva. **Četvrtoj generaciji** ljudskih prava i sloboda pripadaju tzv. ekološka prava, koja proizlaze iz narasle ekološke svijesti, koja pripadaju ne samo postojećim, već i nerođenim ljudima, i uopšte živim bićima.

Instrumente zaštite prava i sloboda čovjeka možemo podijeliti u: **međunarodno-pravne**, kao što su Organizacija ujedinjenih nacija (OUN) i Savjet/Vijeće Evrope, **domaće**, koji se nalaze u Ustavu BiH, ustavima entiteta i domaćim institucijama, kao što je Ured ombudsmena BiH, te **vaninstitucionalne** instrumente zaštite prava, kao što su nacionalne i međunarodne navladine organizacije, Helsinški komitet, Ured za ljudska prava i dr. Veoma značajan međunarodno-pravni izvor garancija ljudskih prava odnosi se na institucije zaštite ljudskih sloboda i prava u sistemu Savjeta/Vijeća Evrope.